

Ψ

ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ ΛΟΙΓΟΤΕΧΝΙΑ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΕΜΟΥΝΔΟΣ

Η τέφρα
του Φοίνικα

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Η τέφρα του Φοίνικα**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Γιάννης Ρεμούνδος
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Χρυσούλα Τσιρούκη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Ηλίας Μασούρης
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ελένη Σταυροπούλου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Σταμάτιος Κοτσάτος & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© Γιάννης Ρεμούνδος, 2012
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: F. Soltan/Corbis/Apeiron photos
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2012

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2012

ISBN 978-960-496-504-5

*Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά
και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομιχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiuo Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΕΜΟΥΝΔΟΣ

Η τέφρα
του Φοίνικα

ΨΥΧΟΓΙΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Μέρος πρώτο

Απολογία

(Το πρώτο φονικό. Οδινόπυρο τον 1965.)

Το φονικό (I)

Μόλις τον είδε ο Στάμος, τον αναγνώρισε αμέσως, παρόλο που είχαν περάσει πολλά χρόνια από τότε που είχαν να συναντηθούν, χρόνια σκληρά, καταραμένα. Και να πεις ότι δεν είχε αλλάξει; Πώς! Είχε αλλάξει, όπως είχαν αλλάξει όλοι τους, και δεν ήταν πλέον οι εξεγερμένοι του πολέμου με την έπαρση της νίκης και τα όνειρα τα φουσκωμένα σαν πανιά. Τον αναγνώρισε από διαίσθηση, αλλά κυρίως από το βλέμμα του, ίσως το μόνο στοιχείο πάνω του που είχε μείνει αναλλοίωτο μέσα στο χρόνο. Ένα βλέμμα βαθύ, σκοτεινό, ένα βλέμμα που σε διαπερνούσε σαν σπαθί και κοιτούσε έναν άλλο κόσμο και σε παράσερνε και σένα. Το βλέμμα της Μέδουσας.

Ήταν μια Κυριακή πρωί και όλος ο τόπος είχε γεμίσει μωρωδιές και υπόγειες ανατριχίλες λόγω της βροχής. Φθινόπωρο. Το καφενείο του Στάμου ήταν κατάμεστο από παρέες που έπαιζαν χαρτιά κι άλλους που αργόπιναν έναν καφέ, γκρινιάζοντας για τις δουλειές τους ή ανησυχώντας για τις πολιτικές εξελίξεις – οι διαδηλώσεις του καλοκαι-

ριού βάραιναν ακόμα στις συνειδήσεις όλων. «*Το φανλοκρατικό πνεύμα των ταραξιών δε θα αποτελέσει εμπόδιο στην προσπάθεια εξευρέσεως βιωσίμου λύσεως εντός των συνταγματικών πλαισίων... Θα πρέπει ωστόσο να γίνει επίσης σαφές ότι η Ελλάς δεν διαθέτει την πολιτική ωριμότητα ούτε της Ελβετίας ούτε της Σουηδίας, ώστε να πειραματισθώμεν...*» ούρλιαζε η εφημερίδα *Ακρόπολις* ανάμεσά τους, θέλοντας να δώσει απαντήσεις στα νέα κελεύσματα των καιρών, κυρίως όμως να κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου ότι οι κομμουνιστές είχαν βάλει στο στόχαστρο τη «μικρά μεν, πλην γενναία και υπερήφανον Ελλάδα».

Πήχτρα το καφενείο από τραχείς άντρες, αψείς και γεροδεμένους, ντυμένους με τα καλά τους ένεκα τηςσχόλης. Ο Στάμος, πίσω από τον πάγκο, δεν προλάβαινε να φτιάχνει καφέδες και ρακές, ενώ ο Νεκτάριος, ο βοηθός του, έτρεχε από δω κι από κει εισπράττοντας πειράγματα, σφαλιάρες και φιλοδωρήματα, επαναλαμβάνοντας δυνατά την παραγγελία, «*δύο γλυκείς βραστούς*», και η φωνή του ακουγόταν παράξενα μελωδική ανάμεσα στην οχλαγωγία.

Τότε τον είδε να μπαίνει στο καφενείο και τον αναγνώρισε αμέσως, σαν να τον περίμενε. Φορούσε ένα πολυκαιρισμένο σακάκι και είχε τους αγκώνες σφιγμένους στα πλευρά και τις παλάμες του στις τσέπες. Ψηλός, αδύνατος και το πρόσωπό του όλο κόκαλα, μια πέτρα θαρρείς το πρόσωπό του σκαμμένο από την αλμύρα των κυμάτων, τους μανιασμένους βοριάδες και την οδύνη της εξορίας. Η μύτη καμπουριαστή σαν του γερακιού και τα βαθουλωμένα μάτια έδειχναν βγαλμένα, φτυστός ο Μιχαήλ Στρογκόφ.

Ανατρίχιασε η ατμόσφαιρα με την είσοδό του, ηλεκτρίστηκε.

Μαρμάρωσε ο Στάμος πίσω από τον πάγκο με το ιδρωμένο μάρμαρο, κρατώντας το κουταλάκι που ανακάτευε τον καφέ στο μπρίκι, και η καρδιά του χτυπούσε δαιμονισμένα, γιατί αμέσως κατάλαβε το κακό που πλησίαζε, ένα κακό αναπότρεπτο σαν θεομηνία, και οι θαμώνες του καφενείου *Σταυραετοί* σώπασαν και καταλάγιασε εκείνο το μουρμουρητό, το σαν μελίσσι, κι έριξαν μια ματιά περιέργειας στον κρεμανταλά που έμοιαζε κάπως με αλήτη. Το χωριό τους δεν ήταν ποτέ τουριστικός προορισμός, και μόνο σπάνια κι από τύχη ξέπεφταν τίποτα ξένοι στα μέρη τους. Ποιος να διασχίσει έναν κακοτράχαλο δρόμο και γιατί να φτάσει σε ένα ορεινό χωριό που δεν παρουσίαζε κανένα τουριστικό ενδιαφέρον; Απορούσαν λοιπόν τι γύρευε τούτος ο άγνωστος άντρας.

Μόνο ο Στάμος ήξερε τι θα συμβεί, και μάλιστα έστρεψε ασυναίσθητα το κεφάλι του εκεί όπου καθόταν ο Κρασοβασιλης, ο ανιψιός του προέδρου, κι έπαιζε απερίσπαστος την πρέφα του χαϊδεύοντας την κοιλιά του, μορφάζοντας κατά το συνήθειό του καθώς ρουφούσε με θόρυβο τον καφέ του. «Γιάννη, φύγε! Γύρνα πάλι στην Αθήνα, όλα αυτά πέθαναν πια...» ήθελε να φωνάξει, αλλά η φωνή δεν έβγαινε από το λαρύγγι του, σαν κουκούτσι είχε σφηνωθεί η φωνή στο λαρύγγι του, σαν ένα πετραδάκι θανάτου.

Ο ξένος έριξε μια ματιά στο παράθυρο σαν να ήθελε να αποχαιρετήσει κάτι απροσδιόριστο, και ύστερα έστρεψε το βλέμμα στους θαμώνες μέχρι που σταμάτησε στον Κρασοβασιλη. Έκανε δυο τρία βήματα, στάθηκε μπροστά του και τον κοίταξε με εκείνο το ξεχωριστό, σκοτεινό βλέμμα του. Ο Κρασοβασιλης τα 'χασε κι έκανε μια κίνηση να σηκωθεί, ή κάπως να αντιδράσει, και ακόμα δεν τον είχε θυ-

μηθεί, και όλοι περίμεναν ότι θα μιλούσε, αλλά ο ξένος δε μίλησε παρά μόνο κοιτούσε τον άλλον ίσια στα μάτια με ένα μυστικό κώδικα επικοινωνίας που μόνο εκείνοι οι δύο καταλάβαιναν. Κι αμέσως μετά, με μια απαλή, σχεδόν αέρινη, κίνηση, έβγαλε το χέρι του από την τσέπη και στην παλάμη του φάνηκε ένα περίστροφο. Και οι άλλοι δεν είχαν συνειδητοποιήσει τι συνέβαινε, λες κι έβλεπαν κάποιο όνειρο τα χαράματα κι έλεγαν από μέσα τους «δεν είναι αλήθεια, σε λίγο θα ξυπνήσω».

«Εσύ!» βόγκηξε ο Κρασοβασίλης, ερώτηση κι έκπληξη μαζί.

«Εγώ...» απάντησε με ξύλινη φωνή ο ξένος και ο Κρασοβασίλης προσπάθησε να τινάξει το τραπέζι για να προστατευτεί, αλλά ο άλλος δεν του επέτρεψε τέτοιες πολυτέλειες. Πυροβόλησε στο δοξαπατρί.

Σείστηκε το καφενείο από τον κρότο της πιστολιάς κι όλοι έκαναν κάποια ενστικτώδη κίνηση να κρυφτούν, γιατί περίμεναν ότι θα είχε και συνέχεια το μακελειό, μα δεν υπήρχε συνέχεια. Ο αλλόκοτος ξένος περπάτησε ανάλαφρα σαν να πατούσε στα σύννεφα, έφτασε μέχρι τον Στάμο, άφησε το περίστροφο στον πάγκο και τον κοίταξε.

«Γιάννη...» είπε βραχνά ο Στάμος και θυμήθηκε εκείνο το άλλο βλέμμα χρόνια πριν, πολλά χρόνια πριν, αιώνες πες, και μαζί με το βλέμμα λες κι έσπασε ένα αγγείο, και αντί να ξεχυθεί ποτάμι το αίμα, ξεπήδησαν οι αναμνήσεις ουρλιάζοντας σαν θυμωμένοι χωροφύλακες: «Λέγε, ρε, λέγε. Τι σου είναι αυτός ο Γιάννης;» κι ο Στάμος στεκόταν σαστισμένος ανάμεσα σε δύο στιγμές, μια ασπρόμαυρη φωτογραφία του καιρού του, ένας άνθρωπος ασήμαντος σαν μια ρυτίδα κάποιας ξεχασμένης παραλίας, μα οι ανα-

μνήσεις δε χαμπάριαζαν από τέτοια και επέμεναν με τις αγριοφωνάρες τους: «Λέγε, ρε, λέγε. Τι σου είναι αυτός ο Γιάννης;» τάχα ότι δε γνώριζαν τα καθέκαστα, μια απολογία γυρεύοντας να του αποσπάσουν για καθαρά γραφειοκρατικούς λόγους.

1

Τον Γιάννη Ρούσσο τον πρωτοσυνάντησα στον Πειραιά σε ένα από τα καφενεία του λιμανιού. Ήταν αρχές Σεπτεμβρίου του 1939, απόγευμα συννεφιασμένο. Επέστρεφα στο νησί μου με αναρρωτική άδεια από το στρατό, αλλά είχε καθυστέρηση το πλοίο κι είχα πάει στο καφενείο για να περάσει κάπως η ώρα. Είχα παραγγείλει καφέ και κρατούσα το τελευταίο μου τσιγάρο στα δάχτυλα και θυμόμουν τα λόγια του γιατρού Παπαζήση. *«Έχουν κλονιστεί τα νεύρα σου. Είσαι ευαίσθητος άνθρωπος και φιλότιμος, όλα τα παίρνεις προσωπικά»*, μου είχε πει, κι αυτός συνεννοήθηκε με το διοικητή και μου έδωσαν τη δεκαπενθήμερη άδεια, δυο μήνες χρειαζόμουν ακόμα για να απολυθώ.

«Να πας, βρε Λάμπη, να ξεκουραστείς», μου είπε ο διοικητής· δε θυμόταν πώς με λένε, νόμιζε ότι ήμουν άλλος.

«Στρατιώτης Σταμάτης Καλυβωκάς», ανέφερα με δυνατή φωνή· ήμουν πάντα συνεπής στις υποχρεώσεις μου.

Ο συνταγματάρχης κοίταξε τα χαρτιά του. «Βέβαια, βέβαια, Καλυβωκάς... Και τι θα μας φέρεις από την πατρίδα σου; Τι καλό βγάζει το νησί σου;»

Τότε το μυαλό μου σταμάτησε, δε σκεφτόμουν τίποτα και ντράπηκα. «Εμείς μόνο φτώχεια έχουμε», είπα.

Γέλασε ο κύριος διοικητής, κατάλαβε την αμηχανία μου, tenτώθηκε στο κάθισμα πίσω από το γραφείο του και είπε: «Αυτά τα λένε οι κομμουνιστές! Εσύ δεν είσαι κομμουνιστής, λεβέντη μου, έτσι; Εσύ είσαι εθνικόφρων».

«Μάλιστα, είμαι εθνικόφρων!» φώναξα και με άκουσε όλο το στρατόπεδο. Τότε ήρθε ο φαντάρος από το κυλικείο και του έφερε την τυρόπιτα και το τσάι του και με ξέχασε εμένα· όσο υπολόγιζε το φαγητό δεν υπολόγιζε τίποτε άλλο.

Το καφενείο είχε αρκετό κόσμο, ανακατεμένες ακούγονταν οι ομιλίες, πηχτή η ατμόσφαιρα από τα τσιγάρα, από την τζαμαρία αχνοφαίνονταν μέσα στο σούρουπο οι βαριές σιλουέτες των πλοίων. Τσαφ! έκανε το σπίρτο κι άναψα το τελευταίο μου τσιγάρο, ρούφηξα βαθιά τον καπνό και τότε τον είδα. Αμέσως τράβηξε την προσοχή μου· ήταν ψηλός, μελαχρινός, επιβλητικός, είχα την εντύπωση ότι το βλέμμα του ήταν στραμμένο πέρα από τις ταπεινές έγνοιες της καθημερινότητας, κοιτούσε τη ζωή με άλλο μάτι. Βολεύτηκε στο τραπεζάκι δίπλα μου, ανακάθισε στην καρέκλα στρώνοντας την καμπαρντίνα του κι έβγαλε τα τσιγάρα του. Δε θύμιζε ταξιδιώτη και σκέφτηκα ότι ίσως είχε έρθει για να αποχαιρετήσει κάποιον. Ο καφετζής τού έφερε τον καφέ του δίχως ο άλλος να παραγγείλει, άρα πρέπει να γνωρίζονταν.

Εκείνη την ώρα μπήκε στο καφενείο ένας πλανόδιος, πουλούσε παστέλια, κουβαλούσε ένα καλάθι και φώναζε: «Παστέλ... Παστέλ για το ταξίδι». Ήταν ένας άνθρωπος κοντός, της βιοπάλης, ο οποίος μου φάνηκε ότι έκανε κάποιο νόημα στον καφετζή. Ακόμα και ο τρόπος που διαλαλούσε το εμπόρευμα, «παστέλ, παστέλ», τρώγοντας το γιώτα και τονίζοντας κυματιστά το έψιλον, έμοιαζε με κάποιο

συνθηματικό. Και δεν είχα άδικο. Ο καφετζής πλησίασε ξανά τον μελαχρινό άντρα που καθόταν πλάι μου, έσκυψε και κάτι του είπε, φαίνεται ότι τον ανησύχησε αυτό το κάτι, γιατί δίχως να χάσει καιρό ο άγνωστος σηκώθηκε από την καρέκλα και με δυο βιαστικά βήματα χώθηκε σε μια πορτούλα πίσω από τον μαρμάρινο πάγκο του καφεενείου. Την ίδια ώρα ο καφετζής μάζεψε το φλιτζάνι με τον καφέ, το τασάκι και το νερό και με μηχανικές κινήσεις άρχισε να σκουπίζει το τραπέζι ρίχνοντας συγχρόνως πλάγιες ματιές στην είσοδο. Το σφουγγάρι παρέσυρε το πακέτο με τα τσιγάρα του άγνωστου άντρα και το πέταξε πλάι στο πόδι μου, δεν το πήρε είδηση ο καφετζής, είχε αλλού το νου του. Δύο άντρες μπήκαν στο καφενείο –έκαναν μπαμ από μακριά ότι ήταν της μυστικής αστυνομίας, φαινόταν γραμμένο στα πρόσωπά τους–, έριξαν μια εξεταστική ματιά τριγύρω, οι θαμώνες βουβάθηκαν, κόπηκαν τα καλαμπούρια, ο πλανόδιος έφυγε βιαστικά. Οι δύο άντρες πλησίασαν τον καφετζή και κάτι του είπαν, κάτι τους είπε κι αυτός, εκείνοι δε φαίνονταν ικανοποιημένοι, ο καφετζής κουνούσε τα χέρια του σαν να έλεγε «δεν έχω ιδέα περί τίνος πρόκειται».

Φυσικά κατάλαβα τι συνέβαινε. Τον κυνηγούσαν για πολιτικά, κάποιος θα τον είχε καρφώσει και του την είχαν στήσει, μόνο που καθυστέρησαν και δεν ήξεραν για τη μυστική έξοδο πίσω από τον πάγκο του καφετζή. Οι δύο άντρες έφυγαν απογοητευμένοι και οι κουβέντες στο καφενείο ξαναφούντωσαν. Περίμενα λίγο μην τυχόν είχα κάνει λάθος και ο άγνωστος εμφανιζόταν ξανά ζητώντας τα τσιγάρα του, αλλά ο άγνωστος δεν ξαναφάνηκε. Έσκυψα με τρόπο και πήρα το πακέτο. Ήταν σχεδόν γεμάτο και χάρηκα. Πήρα ένα τσιγάρο και το άναψα και τότε είδα ότι κάτι

ήταν γραμμένο στη μέσα μεριά, μια λέξη με μολύβι και κεφαλαία γράμματα: ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ. Παραξελεύτηκα. Θα μπορούσε να εννοεί παραμύθια, μπορεί όμως και παραμυθία, ή να εννοούσε κάποια τοποθεσία, ένα χωριό Παραμυθία. Ήμουν σίγουρος ότι κάτι συνηματικό υπήρχε πίσω απ' αυτή τη λέξη, ήταν και το όλο σκηνατικό που συνέβη, ναι, οπωσδήποτε κάποιο συνηματικό κρυβόταν. Έβαλα το πακέτο στην τσέπη μου κι ένιωθα αλλόκοτα, με είχε πιάσει ένα τρέμουλο, το ίδιο τρέμουλο που με έπιανε τις νύχτες στο στρατόπεδο και, παρά την κούραση, δε με άφηνε να κοιμηθώ.

Πρωί έφτασα στο νησί μας και χάρηκαν όλοι που με είδαν, με γέμισαν αγκαλιές και φιλιά. Δεν τους είπα ότι είχα πάρει αναρρωτική άδεια λόγω των κλονισμένων νεύρων μου, δεν ήθελα να τους στενοχωρήσω. Όσο για τον άγνωστο άντρα του καφενείου, ήμουν σίγουρος ότι δε θα τον ξανάβλεπα.

2

Δυο μέρες είχα στο χωριό, όταν ήρθε ο παπα-Μαρής στο σπίτι μας. Ήθελε να χτίσει ένα τοιχαλάκι γύρω από την εκκλησία γιατί κατέβαιναν τα νερά της βροχής και πλημμύριζε ο τόπος. Πρότεινε λοιπόν στον πατέρα μου να αναλάβω εγώ τη δουλειά, γιατί οι εργάτες ζητούσαν τα μαλλιά της κεφαλής τους.

«Και βέβαια μπορεί. Πέτρα στύβει, κοιτάξέ τον!» απάντησε με καμάρι ο πατέρας μου.

«Ωραία λοιπόν, έλα αύριο να σου δείξω τι θέλω να κάνεις», είπε ο παπα-Μαρής.

Ήταν άνθρωπος πονηρός, το βλέμμα του έκρυβε συμφέρον, ποτέ δεν κατάλαβα τι τα ήθελε τα λεφτά που αποταμίευε, ίσως να ήταν έτσι ο χαρακτήρας του, φιλάργυρος.

«Άσε μας τώρα μόνους, έχουμε να κουβεντιάσουμε...» είπε ο πατέρας μου.

Είχε ακουστεί ότι θα έφερναν εκτοπισμένους στο νησί και ανησυχούσαν ότι θα μόλυναν με τις ιδέες τους τον τόπο, γι' αυτό ήθελαν να βρουν τρόπο να συσπειρώσουν τις υγιείς δυνάμεις.

Αυτή η δουλειά με το τοιχαλάκι στάθηκε η καταστροφή μου, αφού ύστερα από την περιπέτεια με τη Μαριάνθη δεν μπορούσα να μείνω πια στο χωριό και να γίνω κι εγώ ψαράς, ακολουθώντας το επάγγελμα του πατέρα μου. Και να πώς έγιναν τα πράγματα. Ο παπα-Μαρής είχε μια κόρη, δηλαδή ψυχοκόρη, που δεν έστεκε καλά στα μυαλά της και την κρατούσαν συνεχώς μέσα, γιατί είχε το συνήθειο να ανεβάζει τα φουστάνια της· δε φορούσε τίποτε από κάτω και γελούσε και προκαλούσε. Η Μαριάνθη ήταν λίγο μεγαλύτερη από μένα, χοντρή και ασουλούπωτη, μια άρρωστη γυναίκα. Ο πατέρας μου επανειλημμένα με συμβούλευε να προσέχω και να αποφεύγω να βρεθώ μόνος μαζί της, γιατί ο διάολος έχει πολλά ποδάρια, κι εγώ γελούσα με τις ανησυχίες του, αυτό δα μου έλειπε να ξεπέσω στη Μαριάνθη.

Είχα πέσει με τα μούτρα στη δουλειά, όταν τη δεύτερη μέρα ήρθε η Μαριάνθη.

«Με έστειλε ο πατέρας μου, σου έφερα λίγο φαγητό», μου είπε και, προτού προλάβω να την ευχαριστήσω, σήκωσε τα φουστάνια της και μου έκανε νόημα να πάω κοντά της.

Τα έχασα, κατάπια τη γλώσσα μου.

«Ο πατέρας μου με έστειλε, σου λέω», μου ξανάπε και με κάλεσε κοντά της.

Κανονικά έπρεπε να τη διώξω, να ξεχάσω το περιστατικό και να συνεχίσω τη δουλειά μου, αλλά ο διάλογος με έσπρωξε και πλησίασα. Από κει και πέρα δεν ήθελε πολύ, θόλωσε το μυαλό μου και την πήρα αγκαλιά και τη φίλησα. Χωθήκαμε στην εκκλησία για να μη δίνουμε στόχο.

Σαν κολασμένοι ενωθήκαμε μέσα στην εκκλησία με τους αγίους να μας κοιτάζουν και τη Μαριάνθη να μιλάει ακατάπαυστα, ότι η Παναγία είχε έρθει στον ύπνο της και την πρόσταξε: «Πήγαινε να βρεις τον Στάμο, να κάνεις ένα παιδί που θα σώσει τον κόσμο από την αμαρτία», κι ύστερα ο παπα-Μαρής της είπε: «Μια και είναι το θέλημα της Παναγίας, να πας, παιδί μου, να πας και να παντρευτείτε, την ευλογία μου!» κι έτσι ήρθε και σπαρταρούσε στην αγκαλιά μου και σπαρταρούσα κι εγώ.

Μόλις τελείωσα, κατάλαβα το λάθος μου και της είπα να μην πει τίποτα σε κανέναν, εκείνη έκανε «ουκ, ουκ, ουκ». Την έβαλα να ορκιστεί, και ορκίστηκε, κι ύστερα έφυγε ψάλλοντας το *Τη Υπερμάχω*. Ντρεπόμουν, αλλά μου άρεσε κιόλας, συνέχισα τη δουλειά μου και σκεφτόμουν τυχόν μπλεξίματα. Δε θα υπήρχαν μπλεξίματα. Αν έλεγε τίποτα, θα έλεγα ότι τα βγάζει από το μυαλό της. Εκείνο που με παραξένευε ήταν ότι κάποιος άλλος με είχε προλάβει, η Μαριάνθη δεν ήταν παρθένα. Ποιος όμως, αφού δεν την άφηναν να ξεμυτίζει από το σπίτι; Μυστήριο.

Την άλλη μέρα πάλι τα ίδια. Τη μεθεπόμενη μας τσάκωσε η παπαδιά. Είχε έρθει για άλλη δουλειά στην εκκλησία και μας έπιασε επ' αυτοφώρω.

«Βρε αλήτη, τι κάνετε, βρε, αυτού!» έβαλε τις φωνές και

τραβήχτηκα απότομα, τα είχα χαμένα, προσπαθούσα να σουλουπωθώ.

«Ο διάολος, ο διάολος, μπήκε στην κοιλιά μου ο διάολος», φώναξε η Μαριάνθη κι ύστερα το έβαλε στα πόδια, αλλά μπερδεύτηκε στο χαλάκι και σωριάστηκε, και χτυπιόταν σαν ψάρι.

Δεν ήξερα τι να πω. «Σε παρακαλώ, μην πεις τίποτα», μουρμούρισα στην παπαδιά.

«Αχ, βρε κερατά, φωτιά που μας άναψες. Να δούμε πώς θα το κουκουλώσουμε. Σύρε φέρε την πίσω!» μου είπε και κατάλαβα ότι δε θα έλεγε τίποτα για να μη χαλάσει την τύχη της, γιατί ήθελαν να την παντρέψουν. «Κουνήσου», με πρόσταξε η παπαδιά κι έτρεξα ξοπίσω από τη Μαριάνθη.

Δεν την πρόλαβα όμως, γιατί πρόφτασε να χωθεί στα σοκάκια του χωριού φωνάζοντας: «Ο διάολος με κυνηγάει». Κι όταν κατάφερα επιτέλους να την πιάσω, μου ξέφυγε· δεν το πίστευα πόσο δυνατή ήταν. Μπρος εκείνη, πίσω εγώ, φτάσαμε στο σπίτι της μαμής, και η Μαριάνθη έπεσε πάνω στην πόρτα και τη χτυπούσε, και παρακαλούσε τη μαμή να τη βοηθήσει να βγάλει το διάολο από μέσα της – εγώ ήμουν ο διάολος. Πετάχτηκαν οι γείτονες από τα σπίτια τους και πες από δω, πες από κει, αποκαλύφθηκε η αλήθεια, ξέσπασε το σκάνδαλο στη μικρή μας κοινωνία, ακούστηκαν πράγματα και πράγματα, δεν είχα μέρος να κρυφτώ.

Και σαν να μην έφταναν αυτά, βρέθηκε πεθαμένος την άλλη μέρα ο γανωματής, ένας ξενομερίτης. Είχε κρεμαστεί σ' ένα δέντρο – ποιος ξέρει τι βάσανα κουβαλούσε ο καημένος και κρεμάστηκε–, το θεώρησαν όμως κάτι σαν κατάρα, ότι έφταιγα εγώ που μαγάρισα την εκκλησία με την άρρωστη γυναίκα κι ότι θα έσπερνα το θανατικό.

«Να φύγεις, να μη σε βλέπω», είπε ο πατέρας μου οργισμένος.

«Ο παπα-Μαρής μου την έστειλε για να με κολάσει και να την παντρευτώ», του απάντησα, αλλά δεν ήθελε να με ακούσει.

Ο αρραβωνιαστικός της μικρής αδελφής μου, ο ράφτης, μου έδωσε λεφτά κι επέστρεψα στο στρατόπεδο, και όλοι παραξενεύτηκαν που γύρισα νωρίτερα, με θεωρούσαν χαζό. Δεν είπα τίποτα σε κανέναν.

3

Πίστευα ότι, μέχρι να τελειώσω τη θητεία μου, θα είχε ξεχαστεί το περιστατικό, αλλά έκανα λάθος. Μου έστειλε ο πατέρας μου ένα γράμμα και μου έδωσε και κατάλαβα. «*Να έρθεις, να πάρεις τα πράγματά σου και να φύγεις. Νύχτα να έρθεις και νύχτα να φύγεις. Εσύ είσαι χειρότερος κι από εγκληματία, εσύ που μαγάρισες τα άγια και τα ιερά!*» Ο πατέρας μου ήταν πολύ θρήσκος, έψαλλε κιόλας, με έπαιρνε κι εμένα μαζί του, με τα βιβλία της Εκκλησίας μορφώθηκα γιατί το σχολείο δε με τραβούσε. Είχα απελπιστεί.

Ευτυχώς η μάνα μου είχε ένα μακρινό ξάδελφο στην Αθήνα, τον Μήτσο Μουζενίδη, που ήταν ηλεκτρολόγος και χρειαζόταν βοηθό για να προλαβαίνει τις δουλειές. Αυτό βέβαια ήταν δικαιολογία, αλλά τότε δεν ήξερα ότι είχε πειραχτεί η καρδιά του και ότι δεν έπρεπε να κουράζεται, το κρατούσε κρυφό.

«Μπορεί αυτό να είναι το τυχερό σου», μου είπε η μάνα μου καθώς ετοιμάζε μια βαλίτσα με τα πράγματα που θα

έπαιρνα μαζί μου, ο πατέρας μου όμως δε μίλησε καθόλου, κοιτούσε από το παράθυρο της κουζίνας τη θάλασσα κι αναστέναζε, δε με θεωρούσε παιδί του. Οι τρεις αδελφές μου δε μου συμπαραστάθηκαν, να του πουν μια κουβέντα και να του αλλάξουν τα μυαλά, καμιά τους δεν πήρε το μέρος μου. Θες από αδυναμία να τα βάλουν με τη γενική κατακραυγή, θες από συμφέρον; Πάντως πικράθηκα πολύ με τη στάση τους.

Στο λιμάνι κανένας δε με αποχαιρέτησε, με σκυφτό το κεφάλι έφυγα, ντροπιασμένος. Σε εκείνο το ταξίδι με το πλοίο κοντέψαμε να πνιγούμε, τέτοια ήταν η φουρτούνα, μεγάλη η θαλασσοταραχή, τα κύματα βουνό, έλεγες «τώρα θα μας καταπιεί η θάλασσα», οι περισσότεροι έκαναν εμετό κι εγώ είχα δάκρυα στα μάτια και μια βαλίτσα ανάμεσα στα πόδια μου. Όλη η περιουσία μου ήταν αυτή η βαλίτσα, και στον πάτο της εκείνο το άδειο πακέτο των τσιγάρων με τη μυστήρια λέξη ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ.

Στον Πειραιά με περίμενε ο θείος Μήτσος, με καλωσόρισε και με αγκάλιασε στοργικά. Είχε μια παράξενη μυρωδιά, ένα ανακάτεμα σκουριασμένης λαμαρίνας και σάπιων φύλλων. Πάντα ήμουν ευαίσθητος στις μυρωδιές, ακόμα και οι αϋπνίες μου ήταν κυκλωμένες από μυρωδιές.

4

Χαμένα τα είχα στην πρωτεύουσα, δεν ήμουν συνηθισμένος στην πολυκοσμία, είχα ακούσει κι ένα σωρό για τους κινδύνους που απειλούσαν τους επαρχιώτες, ευτυχώς όμως με ανέλαβε ο μπαρμπα-Μήτσος. Ήταν γύρω στα πενήντα

πέντε με εξήντα, φαλακρός, με πυκνά φρύδια, σουβλερή μύτη, κατσούφικο ύφος και ολοστρόγγυλο πρόσωπο. Μιλούσε αργά –αυτό ήταν που λέμε θυμόσοφος–, όλο ρητά έλεγε, είχε μορφωθεί μόνος του και υπερηφανευόταν γι' αυτό, ότι δηλαδή γνώριζε τη ζωή. Εξαρχής μου έκαναν εντύπωση τα δάχτυλά του, πόση επιδεξιότητα έκρυβαν, παρόλο που ήταν χοντρά σαν λουκάνικα.

«Μην ανησυχείς για τίποτα, όλα θα πάνε καλά. Από σένα θέλω μόνο να είσαι προσεκτικός στις συναναστροφές σου», μου είπε, καθώς είχε μάθει τα όσα είχαν γίνει στο χωριό, τη φασαρία που είχε προκληθεί λόγω της Μαριάνθης.

Του υποσχέθηκα ότι θα ήμουν τύπος και υπογραμμός. Ένωθα μόνος και ξένος.

Το αρχικό σχέδιο ήταν να εγκατασταθώ στο σπίτι του, αλλά εκείνη την εποχή δύο ανίψια του, παιδιά της μεγάλης αδελφής του που έμενε στη Λάρισα, ήρθαν κι αυτά στην Αθήνα, θύματα μιας οικογενειακής τραγωδίας. Ο πατέρας τους ο δημοδιδάσκαλος, άνθρωπος σοβαρός και μετρημένος, είχε ερωτευτεί μια μαθήτριά του, ένα κοριτσάκι δώδεκα χρόνων. Δε συνέβη κάτι επιλήψιμο μεταξύ τους, αλλά τα σαλιαρίσματα έγιναν αντιληπτά από τους γονείς της κοπέλας, οι οποίοι αντέδρασαν, άρχισαν τα κουτσομπολιά, τα σχόλια, κι έτσι ξέσπασε το σκάνδαλο. Έπεσε να πεθάνει ο δάσκαλος από τη στενοχώρια του, τον πρόλαβε όμως η γυναίκα του· αυτοκτόνησε με δηλητήριο. Στη θέα της νεκρής έπαθε το εγκεφαλικό εκείνος, ολοκληρώθηκε η τραγωδία.

Κι έτσι τα δύο παιδιά, στην ηλικία μου πάνω κάτω, μην αντέχοντας το κλίμα που είχε δημιουργηθεί στην κοινωνία της Λάρισας, έριξαν μαύρη πέτρα πίσω τους για να βρουν καταφύγιο στην Αθήνα, στο σπίτι του μπαρμπα-Μήτσου.

Ήταν δύο πλάσματα ενός άλλου κόσμου, νομίζω ότι κολακεύονταν με την οικογενειακή κατάρα που κουβαλούσαν. Ο Αλέξης έκανε μεταφράσεις από τα γαλλικά, έγραφε ποιήματα και ήταν λάτρης του θεάτρου. Μόνο η αδελφή του η Πολυξένη τον συναγωνιζόταν σε υπεροψία. Ακόμα και στον μπαρμπα-Μήτσο, που τέλος πάντων ήταν ευεργέτης τους, συμπεριφέρονταν και οι δύο αφ' υψηλού, κι εκείνος έκανε ότι δεν το καταλάβαινε, παιδιά της αδελφής του ήταν, τα συγχωρούσε.

Πάντως αποκλειόταν να μείνω μαζί τους, κι έτσι μου βρήκε το δωμάτιο στο σπίτι του μαραγκού Χριστόφορου Αλεξιάδη. Ήταν ένα διώροφο στενόμακρο σπίτι, όπου στην πρόσοψη του ισογείου βρισκόταν το μαραγκούδικο και πίσω υπήρχε ένα δωμάτιο, μια μικρή κουζίνα και ένα αποχωρητήριο. Αυτό το δωμάτιο νοίκιασα. Πάνω είχαν το σπίτι τους. Ο κυρ Χριστόφορος ήταν αδύνατος, κοντός και δουλοπρεπής. Η γυναίκα του είχε ανήσυχα μάτια, μεγάλη περιφέρεια και τεράστιο στήθος. Μιλούσε δυνατά και τελείωνε τη φράση της με ένα νευρικό γέλιο, ένα δίχως αιτία γέλιο, πιο πολύ με κλάμα έμοιαζε. Η μοναχοκόρη τους ήταν παντρεμένη κι εγκατεστημένη στην Κόρινθο, ο άντρας της εργαζόταν στο σιδηρόδρομο.

«Εδώ θα τακτοποιηθείς», είπε ο θείος Μήτσος σκυθρωπά, μια και δεν του πολυάρεσε το δωμάτιο, καθώς ήταν σκοτεινό, αλλά το νοίκι ήταν πολύ φτηνό.

«Κι από μας θα έχει ό,τι ζητήσει, εμείς θα του σταθούμε του παιδιού. Και το φαγητό του θα βρίσκει έτοιμο γυρνώντας από τη δουλειά, και τα ρούχα πλυμένα και σιδερωμένα», προθυμοποιήθηκε η κυρία Σούλα κι ο κυρ Χριστόφορος το επανέλαβε.

Από τις πρώτες κιόλας μέρες της εγκατάστασής μου, η κυρα-Σούλα με παρακάλεσε να δίνω το νοίκι μόνο σ' εκείνη, κι αν ο άντρας της μου ζητούσε λεφτά, να του αρνιόμουν. Δεν άργησα να καταλάβω. Αλκοολικός ήταν, και επειδή είχε εγκαταλείψει τη δουλειά του μαραγκού, αναγκαζόταν να ξεφτιλίζεται στις ταβέρνες μιμούμενος φωνές ζώνω· ιδίως το γαίδαρο τον πετύχαινε απόλυτα, διασκέδαζε τους θαμώνες και εκείνοι τον κερνούσαν κρασί. Αργά τη νύχτα τον άκουγα που προσπαθούσε να ανεβεί τη στριφογυριστή σιδερένια σκάλα τρεκλίζοντας, κι ύστερα άκουγα τις κατσάδες της γυναίκας του.

«Να προσέχεις τις κουβέντες σου μαζί του», με συμβούλεψε ο θεός μου και παραξενεύτηκα, νόμισα ότι εννοούσε πως κινδύνευα από το χούφταλο, που μια έτσι να του έκανα, θα βρισκόταν στην Κόρινθο να δει την κόρη του. «Εσύ είσαι αθώος, ανυποψίαστος, για τα πολιτικά λέω, να μην εκτεθείς, έμαθα ότι ο Χριστόφορος έχει πάρει δώσε με την Ασφάλεια. Να κρατάς το στόμα σου κλειστό, οι καιροί είναι ύπουλοι, δεν ξέρεις ποιος είναι ο άλλος. Σε μια κόλα χαρτί μπορεί να σε τυλίξουν από μια επιπολαιότητα», μου εξήγησε κι αισθάνθηκα μια ανατριχίλα, έναν αόριστο φόβο, καθώς θυμήθηκα εκείνο το άδειο πακέτο των τσιγάρων – κάτι με κρατούσε και δεν το πετούσα.

5

Κι έτσι ξεκίνησε η ζωή μου στην Αθήνα. Ο μπαρμπα-Μήτσος μου έμαθε την τέχνη του ηλεκτρολόγου και, δίχως διάθεση να παινευτώ, ήμουν καλός μαθητής, φιλότιμος

και δουλευταράς, έπιαναν και τα χέρια μου. Σε λίγο καιρό είχα γίνει αγαπητός σε όλους, και με αποκαλούσαν «ο γίγαντας με τη χρυσή καρδιά». Ήμουν καλός στη δουλειά μου, προσεκτικός και συνεπής. Εκείνο που με πείραξε όμως ήταν ότι ο θεός μου δε μου είχε πει αμέσως ότι είχε πρόβλημα με την καρδιά του κι απέφευγε την κούραση από άλλους το έμαθα. Παρ' όλα αυτά, δε βαρυγκόμησα, ούτε γι' αυτό ούτε που δεν πληρωνόμουν καλά. Χρειαζόμουν κάποιον να με στηρίζει, γιατί μόνος μου δε θα τα κατάφερνα.

Τα σαββατόβραδα φορούσαμε τα καλά μας και πηγαίναμε εξάπαντος στην ταβέρνα του Φιλισταίου, συναντούσαμε φίλους του μπαρμπα-Μήτσου και τα έλεγαν κουτσοπίνοντας. Ήμουν ο μικρότερος, οπότε μόνο άκουγα. Μου άρεσε να τους ακούω να μιλάνε για γνωστούς, ή να θυμούνται τα παλιά τους κατορθώματα. Για την πολιτική κατάσταση απέφευγαν να μιλάνε, μία φορά μόνο θυμάμαι που κάποιος είπε: «Ο Μανιαδάκης τον εξάρθρωσε τον κομμουνισμό από τη χώρα».

«Και τι είναι, ρε, ο κομμουνισμός; Δόντι να το βγάλεις; Αμ, φουκαρά μου, δεν εξαρθρώνονται έτσι οι ιδέες», του απάντησε ένας άλλος.

«Μωρέ, δεν κοιτάτε, λέω εγώ, τι γίνεται στην Ευρώπη! Πόλεμος γίνεται, σκοτώνεται κόσμος. Εμείς θα μείνουμε, νομίζετε, εκτός; Κούνια που σας κούναγε! Έχουν να δουν πολλά τα μάτια μας», επενέβη ένας τρίτος.

«Αλίμονο στους νέους, αυτό λέω εγώ», είπε ο Φιλισταίος και με χτύπησε πατρικά στην πλάτη, κι ύστερα μας κέρασε όλους: ήταν καλόκαρδος και γενναιόδωρος άνθρωπος.

Πλην της σαββατιάτικης εξόδου στην ταβέρνα, κάθε δεύτερη Κυριακή το απόγευμα το είχα πρόγραμμα και κα-

τάφευγα στον πληρωμένο έρωτα. Αυτή ήταν η μοναδική πραγματική χαρά μου, άρχοντας γινόμεουν στα μπουρδέλα, ανάμεσα σε γυναίκες με εξωτικά ονόματα, κουρασμένες, φτιασιδωμένες, έτοιμες πάντα να προσφέρουν τη θερμή αγκαλιά τους. Αυτό δεν το είχα πει σε κανέναν, δεν είχα φίλους της ηλικίας μου για να τους ανοίξω την καρδιά μου.

Έτσι ήταν η ζωή μου τον πρώτο καιρό στην Αθήνα. Έλπίζα όμως ότι με τον καιρό θα κατάφερνα να ανοίξω τα φτερά μου και να τακτοποιηθώ σ' ένα καλύτερο σπίτι, να οργανώσω μια δική μου ζωή. Δεν πρόλαβα. Με πρόλαβε ο πόλεμος. Τον Οκτώβρη εκείνης της χρονιάς έγινε η ιταλική επίθεση στην Ήπειρο και ήρθαν τα πάνω κάτω στη ζωή μου, όπως και στη ζωή όλων.

6

Παρόλο που όλοι μιλούσαν για τον πόλεμο, εγώ πίστευα ότι πόλεμος δε θα γινόταν στην Ελλάδα, πίστευα ότι ήμασταν ασφαλείς και ότι όλες αυτές οι κουβέντες ήταν λόγια του αέρα. Δεν ήταν. Τέλη Οκτωβρίου επιτέθηκαν οι Ιταλοί και έγινε η επιστράτευση μέσα σε μεγάλο ενθουσιασμό και εμβατήρια – ο κόσμος είχε ξεχυθεί στους δρόμους μέσα σ' ένα παραλήρημα πατριωτισμού. Αντιθέτως, εμένα με είχε πιάσει φοβία, ήμουν σίγουρος ότι θα με έστελναν στην πρώτη γραμμή του πυρός και θα ήμουν ιδανικός στόχος για τις σφαίρες των Ιταλών λόγω της σωματικής μου διάπλασης! Φοβόμουν, αλλά δεν ήθελα κιόλας να το ομολογήσω.

Ευτυχώς ο μπαρμπα-Μήτσος είχε γνωστό κάποιον υπα-

σπιστή, έναν τύπο δραστήριο που έλυνε κι έδενε. Είχα κρατήσει τις γνωματεύσεις του στρατού για κλονισμένα νεύρα και ασταθή ψυχικό κόσμο και με αυτά τα χαρτιά κατάφερε να με βολέψει στην ΚΟΠΗ στο Κερατσίνι, ένα εργοστάσιο στρατιωτικού ρουχισμού. Κι έτσι δεν πήγα στο μέτωπο.

«Εμείς δεν είμαστε για πόλεμο, εμείς είμαστε για να δουλεύουμε, να φτιάχνουμε τα ηλεκτρικά των ανθρώπων και να βλέπουν τη νύχτα. Μη στενοχωριέσαι, δεν υπάρχει πιο αχάριστο πράγμα από την πατρίδα», με είχε παρηγορήσει ο μπαρμπα-Μήτσος, γιατί όσο να 'ναι είχα ντραπεί, εδώ ακόμα και οι κομμουνιστές από τις εξορίες ήθελαν να πάνε να πολεμήσουν.

Στο εργοστάσιο αυτό δούλευαν κυρίως γυναίκες, στις μηχανές με βάρδιες, γυναίκες που είχαν ζυμωθεί στις κακουχίες, αθυρόστομες, σωστοί άντρες. Τη διοίκηση την είχε ένας ταγματάρχης καχεκτικός, μονίμως άρρωστος και ευθυνόφοβος. Η μεγαλύτερη ανησυχία του, περισσότερο ακόμα και από τους Ιταλούς με τους οποίους πολεμούσαμε, ήταν οι κομμουνιστές. Ήταν σίγουρος ότι οι κομμουνιστές, σαν τον λύκο που χαίρεται στην αναμπουμπούλα, θα έκαναν επίθεση στο εργοστάσιο και θα μας ανατίναζαν όλους. Έβλεπε γύρω του συνέχεια εχθρούς και συνωμοσίες. Παρόλο που με είχε πάρει με καλό μάτι, εγώ ανησυχούσα, τα νεύρα μου ήταν πολύ τεντωμένα, έτοιμα να σπάσουν, και με είχε πιάσει ξανά το τρέμουλο και είχαν επιστρέψει οι αϋπνίες.

Τις νύχτες, στον λιγοστό ύπνο μου, έβλεπα εφιάλτες. Ερχόταν, λέει, όλο το επιτελείο του στρατού στη σκοπιά και με ρωτούσε: «Τι παριστάνεις εσύ εδώ; Ενώ οι άλλοι σκοτώνονται στα βουνά, εσύ ακούς τον πόλεμο από το ραδιόφωνο!» και έβγαζαν όλοι τα περίστροφά τους και με πυροβολού-

σαν, αλλά εγώ δεν πέθαινα, κι εκείνοι συνέχιζαν να πυροβολούν, μέχρι που ξυπνούσα κάθιδρος και ύστερα δεν μπορούσα να ξανακοιμηθώ.

Με τους υπόλοιπους δεν είχα πολλά πάρε δώσε, κρατούσα αποστάσεις, δεν ήξερα τι μυαλά κουβαλούσε ο καθένας, φοβόμουν μην τυχόν πάνω στην κουβέντα έλεγα κάτι και χρησιμοποιούνταν εις βάρος μου, ότι τα χαρτιά που είχε χρησιμοποιήσει ο θεός μου ήταν άνευ αξίας. Μόνο με τον Πεφάνη έκανα παρέα. Ήταν ένας επίστρατος γύρω στα τριάντα πέντε, αδύνατος, με μεγάλη μυωπία, με λαγχολικός, λιγομίλητος και θεριακλής καπνιστής. Με αυτόν λέγαμε καμιά κουβέντα, και ήταν σαν βάλσαμο οι κουβέντες του, γιατί ήταν άνθρωπος μορφωμένος, άνθρωπος γεννημένος για να προσφέρει στους άλλους τη βοήθειά του, την αρωγή του, αδιαφορώντας για τον εαυτό του. Φάνηκε με την ιστορία της Μιχαλίτσας – εγώ δεν την ήξερα την υπόθεση, από εκείνον την έμαθα.

Ένα πρωινό που πίναμε το τσάι μας, τον είδα συννεφιασμένο και τον ρώτησα τι έχει.

«Τη Μιχαλίτσα σκέφτομαι, όλες αυτές τις μέρες δε φεύγει από το μυαλό μου. Ο λοχαγός Νάκας την άφησε έγκυο και την εγκατέλειψε, πήρε μετάθεση και μην τον είδατε».

Αυτός ο λοχαγός ήταν ένα μούτρο, απ' αυτούς τους γλεντζέδες, τους λουφαδόρους, τους χαρτοπαίκτες. «Κρίμα στην κοπέλα», είπα εγώ· η Μιχαλίτσα ήταν κάπως επιπόλαιη, είχε εύκολα τα λόγια και τα υπονοούμενα. Αποτέλειωσα το τσάι μου, νόμιζα ότι δε θα λέγαμε άλλα, όμως ο Πεφάνης συνέχισε.

«Θα της ζητήσω να με παντρευτεί! Χρειάζεται έναν άντρα να την προστατεύει, θα δώσω ένα όνομα στο παιδί».

Τον κοιτούσα ξαφνιασμένος και αμίλητος, τα μάτια του ήταν θαμπά πίσω από τους χοντρούς φακούς των γυαλιών του. «Είσαι μεγάλη καρδιά, Πεφάνη», του είπα και πραγματικά το εννοούσα, διότι ελάχιστοι άνθρωποι θα έκαναν κάτι τέτοιο.

Δεν ήταν όμως γραφτό να πάει ο Πεφάνης στο σπίτι της Μιχαλίτσας και να μιλήσουν, γιατί τον τιμώρησε ο διοικητής για ασήμαντη αφορομή.

«Σε παρακαλώ, πήγαινε εσύ, το πράγμα επείγει. Πήγαινε εκ μέρους μου και μίλησέ της», με ικέτευσε και το αποφάσισα για να του κάνω το χατίρι, γιατί ένιωθα μεγάλη υποχρέωση στο πρόσωπό του.

Ήταν ένα απόγευμα με δυνατό αέρα και βαριά συννεφιά, όλα έδειχναν ότι θα ξεσπούσε καταιγίδα. Πήγα στην Αμφιάλη όπου έμενε η Μιχαλίτσα περπατώντας βιαστικά, είχα λαχανιάσει από την ανηφόρα. Βρέθηκα σε ένα φτωχικό σπίτι μιας φτωχικής γειτονιάς και χτύπησα την πόρτα. Μου άνοιξε η ίδια και δεν ήταν διόλου στενοχωρημένη, μάλλον ετοιμαζόταν να βγει.

«Τι συμβαίνει;» ρώτησε η μάνα της από την κουζίνα.

«Τίποτα», είπε απότομα η Μιχαλίτσα και στράφηκε σε μένα με περιέργεια. Μόλις της είπα το λόγο της επίσκεψης, έβαλε τα γέλια. «Τι λες, μωρέ Στάμο, είσαι με τα καλά σου; Να πάρω εγώ τον Πεφάνη; Αυτός, μάτια μου, είναι ανίκανος, ανίκανος, δεν του σαλεύει».

Σάστισα. «Και τι θα κάνεις τώρα;» τη ρώτησα.

«Τι θες να κάνω; Θα το ρίξω, κι από δω και πέρα θα προσέχω σε ποιανού τα λόγια θα δίνω βάση».

«Και η δουλειά; Το εργοστάσιο;»

«Ουφ, καημένη, το εργοστάσιο. Άμα μια γυναίκα θέλει,

βρίσκει λεφτά, και μάλιστα δίχως να μουτζουρώνει τα χέρια της και δίχως να κουράζεται. Έβαλα μυαλό, Στάμο, ύστερα απ' αυτή την περιπέτεια, έβαλα μυαλό», μου είπε κάπως απότομα και της ευχήθηκα καλή τύχη. «Και να πεις του Πεφάνη...» είπε αλλά δε συνέχισε, μόνο έκανε ένα μορφασμό αηδίας.

Και τώρα πώς να τα πω αυτά στον Πεφάνη; Προτίμησα να του πω ότι δεν τη βρήκα.

«Ατυχία. Μπορεί να κάνει καμιά τρέλα πάνω στην απελπισία της, είναι ευαίσθητη κοπέλα», μουρμούρισε στενοχωρημένος. Ετοιμαζόμασταν για τη σκοπιά, εκείνος στην πύλη, εγώ στα καύσιμα.

«Μην ανησυχείς, τίποτα δε θα κάνει», προσπάθησα να τον καθησυχάσω.

«Εσύ δεν την ξέρεις όπως την ξέρω εγώ, μιλούσαμε πολύ οι δυο μας, μου είχε ανοίξει την καρδιά της».

Δεν απάντησα, δεν ήθελα να τον κακοκαρδίσω.

Βρισκόμουν στη σκοπιά όταν ξέσπασε άγρια η καταιγίδα, είχαν ανοίξει τα ουράνια κι έριχναν καρεκλοπόδαρα. Αναπολούσα το παρελθόν, εκείνη την ιστορία με τη Μαριάνθη, που μου κόστισε τη φυγή μου από το χωριό, δεν ήθελα να σκέφτομαι το μέλλον. Τότε ένιωσα επιτακτική την ανάγκη να καπνίσω. Έφοδο δεν περίμενα με τέτοια βροχή, η περίπολος θα αργούσε να περάσει. Τα σπίρτα μου όμως είχαν νοτίσει και δεν άναβαν, ούτε ένα δεν κατάφερα να ανάψω, οπότε είπα μέσα μου: *Δεν πετάγομαι μέχρι τον Πεφάνη, δυο βήματα είναι, προλαβαίνω.* Και πήγα.

Δε με κατάλαβε που πλησίασα, η βροχή έπεφτε με δύναμη. Μου έκανε εντύπωση η κλίση του σώματός του· είχε σκύψει στην άκρη της πύλης κι απόρησα, δεν κατάλαβα

γιατί στεκόταν σε αυτή την αφύσικη στάση, μάλιστα μου πέρασε από το μυαλό η σκέψη ότι ήθελε να αυτοκτονήσει. Πλησίασα αθόρυβα κι άλλο και τον είδα να κουβεντιάζει με κάποιον που βρισκόταν κολλητά στη γωνία της πύλης. Στο αμυδρό φως του δρόμου είδα τον άντρα που είχα αντικρίσει στο καφενείο του λιμανιού και του οποίου το πακέτο με τα τσιγάρα κουβαλούσα στη βαλίτσα μου, μαζί με εκείνη την περίεργη λέξη. Φορούσε αδιάβροχο και κρατούσε ομπρέλα. Ήταν ο ίδιος άντρας, δεν είχα καμία αμφιβολία. Κράτησα την αναπνοή μου κι έστησα αυτί.

«Να με αφήσετε απ' έξω εμένα... Άκουσες; Να με αφήσετε απ' έξω. Εγώ έχω ξεκόψει», είπε πνιχτά ο Πεφάνης. Ο άλλος μιλούσε ψιθυριστά, δεν ακουγόταν, ο Πεφάνης φαινόταν ερεθισμένος, αρνιόταν σε κάποια πρόταση κι όλο έλεγε: «Αποκλείεται, αποκλείεται», κι ύστερα: «Είσαι τρελός, δε γίνονται αυτά τα πράγματα, δε γίνονται. Όχι, τίποτα να μη μου δώσεις, μόνο να φύγεις, δε θέλω σχέσεις μαζί σας!»

Ακούστηκε ο θόρυβος ενός αυτοκινήτου και οι δύο άντρες χώρισαν βιαστικά. Εγώ επέστρεψα στη θέση μου μουσκεμένος από τη βροχή, μην μπορώντας να πιστέψω ότι είχα συναντήσει για δεύτερη φορά τον ίδιο άνθρωπο, έναν παράνομο.

Όσο δε για το ζήτημα της Μιχαλίτσας, πήγε ο ίδιος ο Πεφάνης μια εβδομάδα αργότερα και τη βρήκε, κι όταν επέστρεψε, ήταν στα μαύρα πανιά.

«Γιατί δε μου τα είπες;» με ρώτησε.

«Δεν ήθελα να σε στενοχωρήσω», απάντησα.

«Η αποτυχία με συντροφεύει», μουρμούρισε.

«Είσαι καλός άνθρωπος», του είπα.

«Καλός άνθρωπος! Ό,τι κι αν κάνω στη ζωή μου είναι μια αποτυχία, όλα μισά τα αφήνω», ξέσπασε και νόμιζα ότι θα μου έλεγε για τον άντρα που είχε συναντήσει στην πύλη, ή κάτι από την προηγούμενη ζωή του, αλλά δεν είπε τίποτα. Από τότε δεν ξαναμιλήσαμε, με απέφευγε αυτός, τον απέφευγα κι εγώ.

7

Κι ύστερα μας κήρυξαν τον πόλεμο οι Γερμανοί, έσπασαν τα σύνορα, κατέρρευσε το μέτωπο, οι στρατιώτες επέστρεφαν τσακισμένοι, κουρασμένοι, απογοητευμένοι. Όλα είχαν διαλυθεί – το πείσμα, οι ηρωισμοί, ο ενθουσιασμός– και μαζί με αυτά όλες οι μικρές μας ιστορίες έγιναν σκόνη, ο σώζων εαυτόν σωθήτω, που λένε, και τρεχάτε, ποδαράκια μου. Φορώντας πολιτικά, έφυγα από κει και επέστρεψα στην Καισαριανή, στον μπαρμπα-Μήτσο. Ήταν Απρίλης του 1941. Και όλα ήταν ανοιξιάτικα και λαμπερά – μια ειρωνεία.

«Αρχίζει μια μακριά και ζοφερή νύχτα για την πατρίδα μας, αλλά εμείς θα κοιτάξουμε τη δουλειά μας και μακριά από τις κακοτοπιές...» δήλωσε ο μπαρμπα-Μήτσος, που είχε εμπιστοσύνη στη δουλειά του – για την ακρίβεια, είχε εμπιστοσύνη στη δική μου δουλειά, κι αν φρόντισε να μη με στείλουν στο μέτωπο, ήταν γιατί με ήθελε ζωντανό και αρτιμελή κοντά του. Άλλωστε, πολύς κόσμος είχε ακρωτηριαστεί από τα κρυοπαγήματα, δε μου διέφευγε αυτό.

Οι σπιτονοικοκύρηδες μου με υποδέχτηκαν με συγκίνηση, μου έκανε όμως κακή εντύπωση που ο κυρ Χριστόφορος χασκογελούσε λέγοντας: «Οι Ιταλοί είναι γλεντζέ-

δες άνθρωποι και οι Γερμανοί είναι πολιτισμένοι. Δε θα έχουμε Κατοχή, διακοπές θα έχουμε! Απλώς πρέπει κανείς να πάει με τα νερά τους».

«Τι του λες τώρα του παιδιού! Αυτός είναι πάνω στα ντουζένια του, οι γυναίκες τον ενδιαφέρουν», είπε η κυρία Σούλα και γέλασε πονηρά.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΕΜΟΥΝΔΟΣ

Η τέφρα του Φοίνικα

Πρώτο φονικό, φθινόπωρο του 1965. Ο Στάμος Καλυβιώκας, καφετζής σε ένα απομακρυσμένο ορεινό χωριό, γίνεται μάρτυρας ενός φόνου. Θύμα ο Θράσος Κρασοβασίλης και θύτης ο Γιάννης Ρούσσος. Ο πρώτος, χουντικός, δεσμοφύλακας και βασανιστής στη Μακρόνησο. Ο δεύτερος, αριστερός, επαναστάτης και φυλακισμένος.

Δεύτερο φονικό, καλοκαίρι του 1974. Ο Μάνθος Κρασοβασίλης, πετυχημένος και φιλόδοξος παράγοντας στο χωριό, προσπαθεί μάταια να συμφιλιωθεί με τον Στέλιο Ρούσσο, τσιράκι των χουντικών, αριβίστα και τζογαδόρο. Ο Ρούσσος αφήνει την τελευταία του πνοή μπροστά στα μάτια της κόρης του, από τα χέρια γνωστών αγνώστων.

Τρίτο φονικό, χειμώνας του 1982. Η Άννα Ρούσσου ορκίζεται να εκδικηθεί το θάνατο του πατέρα της. Ο Μάνθος στοιχειώνει τη ζωή της. Το σχέδιο εκδίκησης που καταστρώνει θα φέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα αλλά θα γυρίσει μπουμέραγκ.

Μέσα από το χρονικό μιας βεντέτας, παρακολουθούμε την ιστορία της Ελλάδας, όπως ξεδιπλώνεται στα πρόσωπα-καρικατούρες, στις σκέψεις και τις δράσεις τους, μιας Ελλάδας όπου είναι διάχυτη η πίκρα και η διάψευση των ελπίδων.

Ψ
ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ ΔΟΙΟΤΕΧΝΙΑ ΜΠΕΙΣΤΟΡΗΜΑ

ISBN 978-960-496-504-5

9 789604 965045

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 10258

ΤΑΤΟΪΟΥ 121 & ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΡΚΟΥΡΗ 1
144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr